

EEN LEVENDE TAAL: HET HOEGAARDS DIALECT EN VOLKSLIED

Christian Hennuy - Hoegaardse straatnamen in het dialect

Hoegaarden

Het Hoegaards dialect behoort tot het Getelands, een verzamelnaam voor de dialecten die worden gesproken in het westen van de Belgische provincie Limburg en het oosten van de provincie Vlaams-Brabant, aan de Getelijn. Wij liggen op de grens waar voornaamwoorden als 'ich', 'mich' en 'oech' gebruikt worden. Eén gemeente verder westwaarts verandert dit in 'ik', 'mij' en 'aa'. Er was lang onduidelijkheid tussen dialectologen tot welke dialectgroep het Hoegaards behoorde, het Brabants of het Limburgs. Voor alle duidelijkheid: de taalgrens schoof in het verleden heen en weer, maar we kunnen met zekerheid zeggen dat het Hoegaards een **Brabants dialect** is met **Limburgse invloeden**. Uiteraard liggen er in deze zone nog heel wat andere dialecten, maar de inspanningen die in Hoegaarden gebeuren om het dialect levend te houden zijn toch wel uniek.

Pismeroeweje èn pééjaràaters

Het Hoegaards 'Oowgeds' is gemakkelijk te schrijven met het gewone azerty-klavier. Er bestaat geen officiële spelling voor het dialect, dus is het een kwestie om dit zo juist mogelijk **fonetisch** te schrijven met gewone letters. En we houden de schrijfwijze zo dicht mogelijk bij het Nederlands. Wie dan nog moeite heeft om het te lezen moet gewoon de woorden opsplitsen in lettergrepen bv. **Sukkelaar = sjoekeléejer**, op te splitsen in sjoe-ke-lée-jeer.

Het Hoegaards heeft enkele **typische woordjes** die alleen bij ons gebruikt worden. Zo is 'pismeroeweje' een mier en 'pééjaràater' een meikever. Of je ze nu lust of niet, in het Hoegaards eten we 'roeweskes', dat zijn spruitjes. En voor de verkiezingen gaan alle politici 'moesje', dat is van deur tot deur stemmen ronselen.

<p>Dééjà mins és aat an 't kappe</p> <p>Iejene slag van ze beël èn de stekke vleujge teraf.</p>	 <p>Dèè vraa doow de was. Ich zéng kaase èn kliejeren ànge</p>	
<p>SpeSjowal Oowgedse wàwde: pismeroeweje pééjaràater roeweskes moesje</p> <p>dàjzen dàg ne lossen uujedzwééjer</p>	<p>en pismeroeweje</p> <p>ne pééjaraater</p>	

Afbeelding: Speciale woorden en aandacht voor de palmtraditie in de cursus

Natuurlijk zijn er ook speciale uitdrukking. Er bestaat wel een verhoegaardste vorm van het Nederlands 'vandaag', maar een echte Hoegaardier zal steeds 'dàjzen dàg', gebruiken. En wat gedacht van 'ne lossen uujedzwééjer', ofwel schele hoofdpijn. Met prentjes en foto's worden die woordjes aangeleerd in onze dialectcursus 'Oowgeds in billeskes'.

Typisch voor het Hoegaards zijn van het Nederlands afwijkende **tweeklanken** bij het meervoud van een aantal zelfstandige naamwoorden, bv voor dak, dag,

glas, blad: dāk -dowàke / dåg – dowàge / glas – glowaze / blad – blowàre.

Heel wat woorden komen **uit het Frans**: pertàng (pourtant), kaberdoesj (cabaret 12), persàjre (presser), kanapàj (canapé), kanàj (canaille) ...

De kennis van het Hoegaards – maar dat is ook zo in andere dialecten – kan helpen om het **geslacht van de woorden** te kennen in het Nederlands. Het mannelijk onbepaalde lidwoord in het Oowgeds is '**ne**', het vrouwelijk '**en**' (doffe e). Zo weet je ook onmiddellijk het geslacht van een Nederlands woord. '**En klup**' = een club, dus vrouwelijk. '**Ne bond**' = een bond, dus mannelijk. Belangrijk als je schrijft: die club viert haar 50ste verjaardag, of die bond viert zijn 50ste verjaardag.

Wij zijn vermoedelijk de laatste generatie bij wie het Hoegaards dialect nog als 'moedertaal' werd aangeleerd en die het nog massaal spreekt, maar hier leeft het nog bij een groot deel van de bevolking. Het bewaren van het 'Oowgeds' als immaterieel erfgoed is belangrijk, omdat het ook het doorgeefluik is van de lokale geschiedenis en cultuur. De regionale klanken zullen wel bij iedereen blijven bestaan, maar er werden en worden belangrijke inspanningen geleverd om de dialectkennis levend te houden. Tegelijk zien we een toenemende interesse bij een groot gedeelte van de bevolking en ook bij de jeugd.

Cultuur en liedjes

Nu is Hoegaarden niet de enige gemeente waar er gewerkt wordt rond dialect, met woordenboeken en woordenlijsten, maar in Hoegaarden gebeurt er heel wat meer. We betrekken het dialect ook bij die twee andere speerpunten in het dorp: de **palmprocessie** en uiteraard het wereldberoemde **bier**.

Zo worden er liedjes over geschreven en gezongen, wordt toneel gespeeld, worden films en CD's uitgebracht en lessen georganiseerd. Dat gebeurt allemaal in het Hoegaards met zelfs een **centraal volkslied** '**Land van beej èn biejete**', en een muziekgroep die uitsluitend in het dialect speelt, met de welluidende naam 'De Totale Waanzin'.

DE TOTALE WAANZIN

DE TOTALE WAANZIN

LANT VAN BEEJ EN BIEJETE

LAND VAN BIER EN BIETEN

Nationale Hymne van Ôgere

Nationale Hymne van Hoegaarden

Mezéek : parodie op E.W. Elgar – arr. Paul Vlayen

Muziek: parodie op E.W. Elgar – arr. Paul Vlayen

Dajzen tekst : Luc Vandeplass – Ôgere 29/10/2003

Deze tekst: Luc Vandeplass – Hoegaarden 29/10/2003

Lant van beej en biejete,

Land van bier en bieten,

Ôgere és de nowam.

Hoegaarden is de naam.

Et beej én zénnen ajzel,

Het bier en zijn ezel,

Gowave et groewete fowam.

Gaven het grote bekendheid.

Derrepke an de Géjet,

Dorpje aan de Gete,

Vergéjete downen ich oech noewet.

Vergeten doe ik het nooit.

Dowe zén wélle gebaure,

Daar werden wij geboren,

Dowe gowen wélle och doewet.

Daar gaan we ook dood.

Dowe zén wélle gebaure,

Daar werden wij geboren,

Dowe gowen wélle och doewet

Daar gaan we ook dood.

Voor het veiligstellen en doorgeven van de plaatselijke cultuur en geschiedenis werden reeds verschillende initiatieven genomen. Zo zijn er een 'Praktische Grammatica van het Hoegaards dialect', een 'Lexicon van het Hoegaards dialect', meerdere woordenboeken, licentiaatsverhandelingen en voordrachten, het luisterarchief van de UGent, al 30 jaar toneelvoeringen, concerten in het dialect, e.d.m. Maar er is meer.

Acties die het Hoegaards dialect levend houden

Zo zijn er de **dialectlessen** 'Oowgeds in billekes' (Hoegaards in prentjes), zowel digitaal te volgen via 'De Gazet van Hoegaarden' en Facebook, als in klassikale context. En in de Gazet van Hoegaarden verschijnt wekelijks een dialectcolumn. **De Totale Waanzin** heeft ondertussen een repertoire van meer dan 150 liedjes in het dialect (ook terug te vinden op de website). Deze zijn ondertussen ook vastgelegd in 5 CD's (ook te beluisteren via een QR-code). Dit met heel veel verwijzingen naar lokale geschiedenis, dorpsfiguren, de palmprocessie en het bier.

In het centrum van het dorp werden **straatnaamborden** geplaatst, met de dialectnaam op, zoals ze in de volksmond nog gekend zijn, in het Hoegaards dus. Ook daarin wordt gezinspeeld op plaatselijke toestanden: 'Béjedeléjersumkiejer', of de Slachthuisstraat, die doodloopt op de Grote Gete en waar zelfs de bedelaars moesten terugkeren. Of 'd'Egypte', thans Brouwerij Loriersstraat, maar zo genoemd omdat er vroeger zigeuners 'Gypsies' hun tenten opsloegen, of nog de 'Knorrestrowet', officieel de Pastorijstraat, omdat de bewoners in het verleden boos waren omdat hun straat niet vernieuwd werd en 'knorden'.

In de gemeente is er een groep van **vrijwillige gidsen ('greeters')** die de bezoekers de verhalen vertellen over de meer dan 1000-jarige geschiedenis van Hoegaarden. Ook hier kan je opteren voor een gids die zijn verhaal in het dialect vertelt.

Er is het **Armistis-theatergezelschap** dat jaarlijks kleine ludieke sketches opvoert, waarvan een aantal worden verfilmd. De liveoptredens van '**De Totale Waanzin**' de lokale muziekgroep die uitsluitend in het Hoegaards dialect zingt, trekt jaarlijks volle zalen en pleinen met bezoekers uit de ruime omgeving van Hoegaarden.

En er is uiteraard ook het **Hoegaardse volkslied** 'Land van beej èn biejeté' waarmee steevast elk optreden of officiële gelegenheid in de gemeente wordt afgesloten en dat door iedereen rechtstaand en uit volle borst wordt meegezongen.

Immaterieel erfgoed

Het Hoegaardse volkslied is eerstdaags ook op geïllustreerde **pancarten** terug te vinden in de lokale horeca, winkels en openbare gebouwen (gemeentehuis, bibliotheek,...). Ondertussen is deze hele werking erkend als lokaal immaterieel erfgoed en het volkslied werd door de gemeente geofficialiseerd.

Het dialect geeft iedereen die ermee in contact komt een identiteit, een groepsgevoel, een verbondenheid met de geschiedenis en de plaatselijke cultuur. Heel wat mensen houden van hun dialect en van hun dorp en willen dan liefst apart blijven, zonder gedwongen fusie. De Totale Waanzin en het Armistis Toneelgezelschap organiseerden al een **ludieke betoging**, met dialectopschriften natuurlijk, om de entiteit Hoegaarden ongeschonden te houden en niet met Tienen te fuseren. Tegelijk werd een liedje uitgebracht '**We wille ni bé Tééjne**'.

Afbeelding: Tijdens de ludieke betoging

De jaarlijkse dialectopvoeringen met toneel, muziek en film of 'Den Armistis' zoals het in Hoegaarden genoemd wordt, zijn telkens onmiddellijk uitverkocht. Bewijs dat dit leeft bij een groot deel van de bevolking. Bij de optredens wordt het publiek ook actief betrokken. Bovendien worden door onze samenwerking met de **twee plaatselijke jeugthuizen** 't Paenhuys en de Klup de jongeren erbij betrokken. Dat is de toekomst van ons dialect.

Plèkmuziek

Plèkmuziek is een plaatselijk muziekfestival dat loopt op de vier donderdagavonden van augustus en dat wordt georganiseerd door Café Den Venetiaen. De Totale Waanzin, de groep die in het Hoegaards dialect zingt, gaf succesvol de aftrap van dit evenement. De Totale Waanzin pakte uit met een aantal klassiekers: 'Sjotte in de waaj', 'de maskes van Oowgere', 'Paradèès', 't roewej striksjke', en natuurlijk werd afgesloten met het ondertussen als lokaal immaterieel erfgoed erkende Hoegaards volkslied 'Land van beej en biejete'. Bekijk 'de Maskes van Oowgere' via deze link of 't Paradèès'.

Hoegaards bier verdedigen in het dialect

In augustus 2025 was er een groot probleem rond het Hoegaards bier: er was geen bier van het vat te verkrijgen in de Hoegaardse cafés. ABInBev was weer met één of ander experiment in Jupille bezig, en dat werd aangeklaagd in de plaatselijke Gazet van Hoegaarden. Alle andere media vlogen erop, en zowel VRT, VTM als ROB, de regionale televisie kwamen opnames maken in het café Op de Brug in Hoegaarden. Er werd toen voor de reportages gevraagd aan wie aanwezig was in de cafés om het Hoegaards bier te verdedigen in het dialect, hetgeen we ook gedaan hebben. Bekijk hier de reportage van VTM-nieuws.

INZENDER

Christian Hennuy En Luc Vandeplas
<http://degazetvanhoegaarden.be/oowgeds/>

LOCATIE

Hoegaarden

THEMA

Vertellen en taalgebruik

TREFWOORD

#sociaal gebruik #dialect

PERSISTENTE URL

<http://ichdata.be/ARK:80717/c0460eee-07b7-4fb4-8b2e-c044d3916e3a>

BIJLAGE

- [Wat werd er in ZOMER 2025 gedaan rond het Hoegaards...](#)
- [Najaar 2025 voor het Hoegaards dialect e_n_hymne.pdf](#)